

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Clara Et Praeclara Methodus Parandæ Eloquentiæ,
Secundùm Doctrinam & Præcepta Cypriani Soarii è
Societate Jesu, Ad Captum Et Praxim Faciliorem
Accommodata**

Worpitz, Georg

Coloniæ Agrippinæ, 1700

§. III. De Inductione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68908](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68908)

qua ex causa etiam enthymema syllogismus oratorius appellatur. Però optima censentur enthymemata, quæ fiunt ex repugnantibus, aut contrariis: tunc enim, si antecedens verum est, consequens negari non poterit, ideoque ad syllogismi formam recurrere opus non erit, ut rectè inferri ostendatur: per se enim patet, utrumque simul stare, atque verum esse non posse: v. g. hæret in popina, aut vagatur, ergo non studet: non est bellum, ergo est pax. Quia verò contraria sæpe amplificationi non dant locum in oratione, hinc nè nudè argumentatio proponatur & appareat, solet per interrogationem sic proponi: nullam in studiis adhibes diligentiam, & tamen doctus fieri appetis? tota die hausisti, & miraris dolore tibi caput? pacem vult Antonius? arma ponat, roget, deprecetur. Sic Poëta: nox & amor vinumque nihil moderabile suadent, quis fugienda neget? simile exemplum est in authore.

§. III. *De Inductione.*

Inductio est argumentatio in qua ex pluribus rebus non dubiis (id est certis) sibi tamen similibus inferitur aliquid de aliquo, quod ipsum illis est simile. Hinc tria ad inductionem requiruntur 1. ut res in antecedenti sint plures: per hoc enim differt inductio ab exemplo, in quo unum tantum simile ponitur. 2. ut illæ res sint certæ, & non dubiæ, ut sit necesse eas concedi, alioqui conclusio, quæ ipsis innititur, non posset esse certa. 3. ut res illa, quæ in conclusioni ponitur, sit similis prioribus

oribus in antecedente positus; aliàs non foret par ratio pro utroque, & sic, quod de uno dicitur, non posset de altero dici, si sint diversa, seu si non convenient. Hinc breviter definitur: est argumentatio, quæ ex pluribus collationibus (id est, quæ inter se conferuntur, seu sibi sunt similia) certis pervenit ad id, quod probare intendit. Non curatur autem hîc, an illa similia quæ pro antecedenti ponuntur, sint *res*, an *facta*, seu exempla: sufficit si sint similia: unde huc plurimum confert, & conducit locus Rhetoricus *similitudo*, comparatio parium, & præjudicia: à quibus tamen inductio (idem intellige de exemplo, quod etiam in simili facto consistit ut patebit) distinguitur per hoc, quod similitudo, comparatio, & præjudicia solum dent materiam: inductio autem & exemplum formam: id est: illa solum præbent argumentum, & rationem seu causam; hæc autem, modum, quo argumentum ex illis desumptum proponitur. Exempla rerum similibus dat Cyprianus Soarius in pomo, cæquo &c: factorum autem in Hectore Tiphi, in Phœbo, adjicio plura, cum alibi de iis dicendi non recurrat locus S. Hieron. ex compassione creaturarum aliarum infert, & hominem debere Christo patienti compati: sol, inquit obscuratur, terra concutitur, petra finduntur, velum templi dividitur, sepulchra aperiuntur, solus homo non compatitur, pro quo tamen Deus patitur. Sic cuiq; moriendum esse, probari potest, Sol oritur & occidit; flos nascitur, & emori-

& emori-

& emoritur ? virescit arbor, & emarcescit & hominem de muliere natum, non credimus moriturum ? Idem per facta probari potest: mortem non effugit potentia Alexandri, non fortitudo Sampsonis aut Herculis: non sapientia Salomonis, non divitiæ Cræsi, non pulchritudo Helenæ &c. nec nos igitur ab ejus incurfu immunēs fore credamus. Aliud è rebus desumptum: munditiem amas in domo, nitorem in patinis, splendorem in vestitu, & animæ puritatem atque ornatum negligis ? Ovidius 1. de Pont. lib. 6.

Cernis ut ignavum corrumpant otia corpus.

Et capiant vitium, nî moveantur, aquæ.

Et mihi si quis erat dicendi carminis usus,

Deficit, estque minor factus inerte situ.

Tale est illud. Domus, ut rectè administretur, eget patrefamilias, exercitus duce, navis gubernatore, currus aurigâ, ergo etiam mundus Rectore Deo opus habebit. Vide Eleg. 9. lib. de Ponto.

Nota 1. inductionem plurimùm servire ad probandam propositionem universalem v. g. Petrus est bipes. Paulus est bipes. Joannes est bipes, ergo omnis homo est bipes. Item prudentia est laudabilis, justitia est laudabilis, fortitudo est laudabilis, temperantia est laudabilis, ergò omnis virtus est laudabilis.

Nota 2. Oratores in consequenti non ponere ergò; sed interrogationis vel subjectionis figuram,

figuram, tum ut non appareat artificium: tum ut vim majorem habeat; hinc superiora exempla pleraque sine hae particula elata sunt. His adde sequens: an non inter planetas astrum præcellentissimum sol? & tamen rubet. An non inter metalla principatum tenet aurum? & rubet; an non inter pomorum decora & delicias, quod aureum dicimus eminet? & rubet, an non regina florum purpurascens rosa? & rubet, &c. quid igitur dedecus existimas capite mentove rubere hominem?

§. IV. De Exemplo, quarta argumentationis specie.

Exemplum est inductio imperfecta, quia solum unum simile ponit pro antecedenti, non plura. Unde distinguitur ab *Inductione perfecta*, quod hæc à pluribus particulis procedat ad aliud ipsi simile: *exemplum vero ab una re singulari*, seu particulari: ideoque duabus tantum constat partibus, sicut enthymemate. A quo tamen differt per hoc, quod in enthymemate semper generale seu universale aliquid ponatur expressè, vel subintelligatur (debet enim ex eo fieri posse syllogismus, qui ex merè particularibus fieri non potest) exemplum autem ab una re particulari procedit ad aliam itidem particularem. Licet verò unum duntaxat simile contineat exemplum, tamen majorem sæpe motum facit, quàm inductio per plura, propter amplificationem Oratoriam quâ proponitur: unde